

De kunst is de niet-vrijheid in de vrijheid te leren zien

Geliefd mens,

Een leraar hield een roos omhoog. 'Wat zien jullie?' vroeg hij. 'Een bloem', zei een leerling. 'Dat klopt. Maar wat nog meer?' Een ander zei: 'Ik zie een rode roos'. 'Inderdaad', zei de leraar. 'Maar er is meer. Wie ziet het?' Na een korte stilte klonk het: 'Ik zie blaadjes, een stengel en stekels'. 'Juist', knikte de leraar. 'Een roos bestaat uit verschillende bestanddelen. Die vormen samen de roos. Maar... zie je nog meer?' Het werd stil. Toen sprak hij, na een korte pauze: 'Kunnen jullie je voorstellen dat er een zaadje in deze roos zit? Zonder zaadje geen roos. En dat er eigenlijk ook aarde in haar aanwezig is? Zonder bodem geen wortels, geen groei. En kunnen jullie zien dat zon en regen haar hebben gevoed? Zonder licht, zonder water geen leven, geen bloei.' Hij keek rond, alsof hij iets aanwees dat met het oog alleen niet te zien is. Toen zei hij: 'Jullie kijken niet naar een roos, maar naar een samenspel van het hele universum. Een roos is geen ding, maar een proces van ontstaan, bestaan en vergaan. De kunst is de niet-roos in de roos te leren zien. Dáár schuilt de werkelijkheid van de roos'.¹

De kunst is de niet-roos in de roos te leren zien...

Elk jaar - op 4 en 5 mei - staan we extra stil bij het herdenken en vieren van onze vrijheid. Je zou kunnen zeggen dat we vrijheid voor elkaar 'omhoog' houden. En wat zien we dan?

Ik zie *dankbaarheid*. Voor datgene wat vóór ons en voor óns is gedaan. Dat wij in vrijheid mogen leven, denken, spreken... Dat onze vrijheid wortelt in wat door anderen is gezaaid, gekoesterd en bewaard, stemt mij dankbaar. Laten we haar nooit als vanzelfsprekend ervaren. Dankbaarheid herinnert ons eraan dat vrijheid geen bezit is, maar een geschenk dat telkens opnieuw ontvangen moet worden.

Ik zie ook *ongemak*. Ongemak over hoe wij mensen met onze vrijheid kunnen omgaan, hoe we haar gebruiken en soms misbruiken. De geschiedenis leert ons - en hoe actueel is dat - hoe moeilijk het is om écht waardig samen te leven. Waardigheid in het intermenselijke, waar machtsdenken voor onnoemlijk veel leed heeft gezorgd. En waardigheid in onze omgang met de aarde, waar de vrijheid van de mens vaak ten koste gaat van al het andere leven.

Ik zie *verantwoordelijkheid*. Vrijheid nodigt niet alleen uit om te ontvangen, maar ook om te beantwoorden. Zeker voor wie gelooft dat alle leven uit één oorsprong voortkomt en dat die bron, die oorsprong, ook in mensen werkzaam kan zijn: in aandacht, in zorg, in medemenselijkheid. Daarmee is vrijheid geen eindpunt, maar telkens opnieuw een begin: een religieus-humanistische uitnodiging tot liefdevol handelen. Vrijheid vraagt dus niet alleen wat we mogen, maar vooral wat we mogelijk maken; voor elkaar, voor hen die na ons komen, voor het leven dat ons overstijgt.

Ik zie *verbondenheid*. Want vrijheid staat niet op zichzelf. Ze krijgt betekenis in relatie tot de ander; tot mensen, maar ook tot de wereld die ons draagt. Zoals een roos niet kan bestaan zonder aarde, zon, regen en tijd, zo kan vrijheid niet bestaan zonder geschiedenis, gemeenschap en aandacht. Vrijheid is een samenspel, een verwevenheid van levens die elkaar mogelijk maken. En daarvoor is er stilte: de stilte van 4 mei. Geen woorden, geen meningen: alleen aanwezigheid. Samen stil zijn ... misschien is dat wel de meest zuivere vorm van verbondenheid.

De kunst is de niet-vrijheid in de vrijheid te leren zien. Dáár, precies dáár, schuilt de werkelijkheid van vrijheid. Wat ziet ú?

Met een hartelijke groet,
broeder Marten van der Wal

Aandacht voor onze doopbelofte

¹ Vrij naar een bijdrage van Kees Klomp, uitgesproken tijdens een lezing in het Centrum voor Religieus Humanisme op donderdag 17 april 2025.

Op zondag 4 mei zal zuster Annemieke Floor-Schreudering namens ons allen aanwezig zijn bij de Nationale Herdenking in de Nieuwe Kerk te Amsterdam en vervolgens bij het monument op de Dam een krans leggen voor alle slachtoffers.